

16. Hafta: Genel Değerlendirme (Ülkemizde Hukuk Kaynaklarına Erişim Sorunları ve Çözüm Önerileri)

Hukuk devleti yönetimini benimsemiş olan ülkemizde ekonomik, sosyal, teknik ve benzeri gelişmeler nedeniyle her geçen gün, zorunlu olarak yazılı hukuk kaynaklarımızın sayısı artmaktadır. Anayasa, yasa, uluslararası antlaşma, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, tebliğ, yüksek mahkeme kararları ve hukuk doktrini, şeklinde sıralayabileceğimiz yazılı hukuk kaynaklarımız yıllarca bütüncül bir yaklaşımdan uzak ayrı ayrı çalışmalarla kayıt altına alınmıştır. Kuşkusuz bağlayıcılık niteliği taşıyan yazılı hukuk kaynaklarımıza olan saygı, Devlete olan saygının da bir ifadesidir. Bu saygıyı ve saygınlığı korumak, daha işler hale getirmek söz konusu kaynakların bütünsel bir yaklaşımda ele alınması, birbirleriyle ilişkileri gözetilerek açık anlaşılır, işlemleri azaltıcı, çeşitli yükümlülükleri olabildiğince hafifletici düzeyde düzenlenmesi ile olasıdır.

Yasama faaliyeti sonucunda yalnızca kanun düzeyinde on binleri aşan mevzuat kurallarının uygulanmasını temin amacıyla idarece oluşturulan ve bir kanun bazında dahi sayıları yüzleri bulabilen yönetmelik, tebliğ, genelge gibi hukuk kaynaklarının yoğun, dağınık yapısı düşünüldüğünde, idarenin hukuku uygulamasında karşılaşılan güçlükler ve bu güçlüklerin aşılması zorunluluğu ortadadır. Mevzuatımızda hangi hükmün yürürlükte olduğu, hangisinin yürürlükten kaldırıldığı uzun ve ciddi bir araştırma yapmadan uzman hukukçular tarafından bile bilinemez duruma gelmiştir. Bu kurallar bütünü, söz konusu kural ve kaynaklara gereksinim duyan herkesin bilmesi ya da bir arada bulundurması beklenemez. Ancak hukuk kaynaklarımıza en kısa zamanda ve doğru erişim, düzenli bir Devlet yönetimi ve adaletin en kısa zamanda yerine getirilmesi için ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukukun toplum yaşamındaki kaçınılmaz gerekliliği, doğru olarak uygulanması zorunluluğu her düzeydeki hukuk araştırmacı ve uygulayıcılarının hukuk kaynaklarına doğru, güncel, düzenli, çabuk ve sürekli erişimlerini gerektirmektedir. Bu olanağın ülkemizde halen mevcut olmamasının başta hukukçular olmak üzere, hukuk araştırmacıları ve hatta tüm vatandaşlarımızın temel sorunları arasında bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu sorun, ülkemizde hukuk kaynaklarımıza doğru ve tam erişim amacıyla yapılmış bibliyografik denetim faaliyetlerinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Hukuk kaynaklarımıza ilişkin bibliyografik denetim faaliyetlerinin geçmişten günümüze gereğince yerine getirilememiş olması sonucu bu kaynakların yayımlandığı resmi ve özel kaynaklarda aranılan metnin bulunmasında çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle mevzuatı oluşturan kuralları tanımlayan unsurlar yalnızca sıra sayısından ibarettir ve kaynağın ya da kuralın niteliğini tespit edecek gerekli unsurları taşımamaktadır. Bu durum, hukuk kaynaklarının birbirleriyle olan yapısal bağlantısını koparmakta ve yalnızca ilgili olduğu durumun ve uygulanacak hükümlerin hukuki tespitini dahi uzmanlık konusu haline getirmektedir.

SORUNLAR VE ÖNERİLER

Ülkemizde hukuk sisteminin ağır işleminin en önemli nedenlerinden biri de hukuk alanındaki bilgi erişim sorunudur. Kültürel amacı, konusu ne olursa olsun kullanıcıyı, gereksinim duyduğu bilgiye ulaştırmak olan ulusal bibliyografik denetim faaliyetlerinin niteliği, hukuk araştırmalarını da doğrudan etkilemektedir. Ülkemizde hukuk kaynaklarımızın bibliyografik denetiminin tam olarak sağlanması hukukçuların ve hukuk araştırmacılarının bilgiye erişimde karşılaştıkları bir takım sorunların ortadan kaldırılmasını sağlayarak aynı zamanda tüm hukuk kaynaklarımızın derlenmesi amacına hizmet edecektir. Hukuk alanında bibliyografik denetim konusunda söz konusu kaynaklarımızın ortaya çıkarılıp yayımlanmasından erişim yöntemlerine kadar önemli eksiklik ve yanlışlıkların var olduğu

yadsınamaz. Bu olumsuzlukların nasıl giderilmesi gerektiği hakkındaki öneriler şu maddeler altında sıralanabilir:

- Bilgi erişim faaliyeti, erişilen bilginin anlam kazanmasıyla amacına ulaşmış sayılır. Dolayısıyla hukuk kaynaklarımıza erişim yöntem ve araçları hakkında bir takım öneriler sunmadan önce söz konusu kaynaklarımızın oluşturulması aşamasındaki bir takım uyumsuzlukların ve yanlışların ortaya konması gerekir. Bunların giderilmesi, bilgi erişim ve bibliyografik denetim faaliyetlerini daha anlamlı kılarak hukuk kaynaklarımızın oluşumu ve depolanmasında da bir standardın belirlenmesine yardımcı olacaktır. Atatürk daha 1921 yılında “konunun uzmanlarınca bilinmelidir ki, kanun koyucu insanlar bir takım üstün niteliklere sahip olmak zorundadır” sözü ile konunun önem ve hassasiyetini vurgulamıştır. Ülkemizde her zaman genel kabul görmüş ilke ve ölçülere uyularak yazılı hukuk kuralı yürürlüğe konulmadığı için aranılanların kolay bulunduğunu, bulunanların anlaşılır olduğunu ve hukuk kaynakları arasında ilgi ve irtibatın kolayca kurulabildiğini söylemek olası değildir. Hukukun kendisi kurallar bütünü olduğu halde, hukuk kuralı yürürlüğe koyma ilkeleri yasa düzeyinde yaptırım gücüne bağlanmamıştır. Adı ne olursa olsun, Türk hukuk metnlerinin hazırlanma ve yürürlüğe konulmalarına düzenleyici idari işlemlerle çözüm bulunabileceği beklenmemelidir. Bu metinleri hazırlık evrelerinde kaleme alanlar kadar, bunlara son şeklini veren onamaya yetkili kişi ve kurumlarca da ölçü kabul edilebilecek, genel kabul görmüş esaslar ve ilkelerin yasa ile yürürlüğe konması gereklidir. Bilindiği üzere, hukuk kuralları yazılı kurallardır. Bu kuralların çıkarılma ereğine ulaşabilmesi için, anlam ve içerikleri yönünden iyi düzenlenmeleri gerektiği gibi, yazılı kurallar olmaları nedeniyle, şekil yönünden de iyi yazı ilkelerine uygunluk göstermeleri gerekir.

- Hukuk kaynaklarının oluşturduğu hukuk sistemi, söz konusu kaynakların düzenli olması ile amacına ulaşacaktır. Birbiri ile çelişen, yürürlükte olup olmadığı saptanamayan, uzun ve anlaşılmaz olan, belli bir düzen ve sistemi bulunmayan kurallar, bu kuralları uygulayanların çeşitli zorluklar yaşamasına neden olacağından adaletin sağlanmasını güçleştirir. Hukuk devleti ile çelişmeyen, adaletin yerine getirilmesine yardımcı olan hukuk kurallarının yürürlüğe konulmasını sağlamak, bunları istenilen düzeyde kaleme alan uzman elemanların yetiştirilmesi ile olasıdır.

- Suçlu için kanunu bilmemek bir mazeret olarak kabul edilemez. Ancak kanunlar ve diğer mevzuat yalnızca hukukçuları ilgilendirmediğine göre, halkın da bunları okuduğunda kolayca anlayarak yorumlayabilmesi gerekir. Dolayısıyla tüm mevzuat bugünün Türkçesine tercüme edilerek anlatımda sadelik ve kesinlik getirilmelidir. Ayrıca hukuk kaynaklarımızın yayımlandığı resmi ve özel yayınlarda aranılan metin kolayca bulunamamaktadır. Çünkü söz konusu kaynaklardan yararlanma usul ve yöntemleri araştırmacılar ve hukukçular tarafından yeterince bilinmemektedir. Tüm hukuk kaynaklarımıza erişim amacıyla bir kılavuz eserin hazırlanması gerekmektedir.

- Tüzük ve yönetmelikler için konulan kurallara, kanunları yürürlüğe koyan yasama organı uymayacağı için, kanunlarda kimi şekli farklılıklar olmaktadır. Örneğin, son yıllarda bir kanun ile birden çok kanun değiştirilmekte, değişiklik yapan kanuna bazen de geçici madde konulmakta, kimi kez de, “diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır” gibi uygulanabilirliği oldukça zor hükümlere yer verildiği görülmektedir. Aynı konunun birden çok hukuk metninde düzenlenmesi de ayrı bir sorun yaratmaktadır. Hem hukuk devleti olmak, hem de olay ve uyuşmazlıklara, olay ve uyuşmazlıkların olduğu tarihteki hukuk kurallarını uygulamak gereği, gerek yürürlükteki hukuk kurallarının gerekse bir süre uygulamada kaldıktan sonra hukuk alanından kalkmış olan hukuk metnlerinin çok kolay bulunmasını sağlayan bir erişim sistemini geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

- Mevzuat kaynaklarımızın yayımlanmasında geçmişten günümüze önemli bir yeri olan “Resmi Gazete” ve “Düster”ün kapsamı ve şekli gözden geçirilerek, kullanımını kolaylaştıracak biçimde yeniden düzenlenmelidir. Öncelikle, Resmi Gazete bir kağıt yığını

olmaktan kurtarılmalıdır. Resmi Gazete'nin büyük bir kısmını oluşturan ilânlar bölümünde düzenleyici idari metinlerin yayımlanmasına kesin olarak son verilmelidir.

- Aynı gün ve sayılı ikinci bir Resmi Gazete niteliğinde mükerrer gazete yayımından vazgeçilmelidir. Çünkü, Resmi Gazeteyi düzenleyen görevliler dışında yılın hangi gününde mükerrer Resmi Gazete çıkarıldığına tespiti hukukçular için olanaksızdır. Mükerrer sayılar Resmi Gazete fihristinde de ayrı bir bölümde gösterilmelidir.

- Resmi Gazete fihristleri 1 Kasım – 30 Ekim yasama dönemini değil, takvim yılını kapsamalıdır. Ayrıca her yıl, düzenleyici idari metinler çıkarmaya yetkili Bakanlıklar, kamu tüzel kişilikleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, yüksek yargı organları yürürlükte olan düzenleyici idari metinlerin ve değişikliklerinin listesini ve bunların hangi Resmi Gazete'de bulunabileceğini gösteren bir arama cetvelini Resmi Gazete fihristinde ilân etmelidir. Böylece düzenleyici idari metin çıkarmaya yetkili organlar bu konuda ciddi davranmaya mecbur olacaklar, bu metinler ilgililer için güvensizlik kaynağı olmaktan çıkacaktır.

- Her ne kadar çeşitli özel kuruluşlar, elektronik ortam ya da basılı yayın yolu ile hukuk metinlerini derleyip yayımlama işlemini yapmakta iseler de, hukuk kaynaklarımızın derlenmesi yasal olarak, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasındadır. Üstelik, hukuk metinlerinin yürürlüğe girmesinin son aşaması olan Resmi Gazete'de yayımlanma işlemi de Başbakanlık tarafından gerçekleştirilmektedir. Özel yayınların temel kaynağı da yine Resmi Gazete'de yayımlanan metinlerdir. Ancak Resmi Gazete'nin tam koleksiyonunu her yerde bulmak özellikle de eski sayılarına ulaşmak oldukça zordur. Kuşkusuz bu koleksiyon Başbakanlık arşivinde bulunmaktadır. Başbakanlık arşivinde bulunan, Resmi Gazete koleksiyonunun, optik okuyucu aracılığıyla eksiksiz olarak kamuoyunun hizmetine sunmak, hem hukuk devleti hem de şeffaf devlet olmanın bir zorunluluğudur.

- Başbakanlık tarafından derlenerek halkımızın, yargıçların, avukatların ve araştırmacıların hizmetine sunulan "Mevzuat Külliyesi" bu konuda önemli bir boşluğu doldurmuştur. Ancak, üçer aylık periyotlar halinde, dönem ek'leri hazırlanan ve abonelerine gönderilen bu çalışmaya yeni abone kaydedilmemesi bir eksikliklerdir. Abone olursa bile, her üç ayda değişen yaklaşık beş yüz sayfanın eskileri ile değiştirilmesi günümüz teknolojisi karşısında ilkellik görünümündedir. Bu nedenle Mevzuat Külliyesi'nin cd'lere aktarılıp, cd çoğaltan araçlar aracılığıyla isteyenlere ücreti karşılığında gönderilmesi hizmetin etkinliğini artırmış olacaktır.

- Mevzuat Külliyesi, Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü'nün bir biriminde, Resmi Gazetede yayımlanan metinlerden yararlanılarak güncelleştirildikten sonra, kamuoyuna sunulmaya hazır duruma getirilmek üzere, aynı Genel Müdürlüğün bir başka birimine aktarılmaktadır. Ne var ki, gerek bu aktarma işlemi gerekse Resmi Gazete'den yararlanma işi birimler arası bilgisayar programı uyumsuzluğu nedeniyle, elektronik ortamda yapılamadığından zaman kaybına neden olmaktadır. Ayrıca aynı işlem, kamuoyuna sunulmak üzere Başbakanlık Merkez Bilgisayar Başkanlığı'na iletilmektedir. Her nedense, Başbakanlık Merkez Bilgisayar Başkanlığı'nda güncelleştirme işlemleri zamanında yapılamadığından, bu denli yararlı hizmetten güncel olarak yararlanmak her zaman mümkün olmamaktadır.

- Olaylara ilişkin uyumsuzluk mahkemesi kararları ile Yüksek Seçim Kurulu'nun ilke koymayan kararlarının Resmi Gazete'de yayımlanmasından vazgeçilmelidir. Uluslararası antlaşmalar ise ayrı bir seri halinde yayımlanmalıdır.

- İctihatlara birleştirme kararları ayıklanmalı ve bugün geçerli olanları tespit edilmelidir. Yüksek yargı organları bunları özel bir sıra numarası altında yeniden düzenlemelidir. Ayrıca her yüksek yargı organı o yıl için geçerli olan içtihadı birleştirme kararlarının bir listesini çıkarıp yayımlamalıdır.

- Halen yüksek mahkemelerimizde birbirinden ayrı olarak ve muhtemelen birbirlerinden ayrı anlayışların ürünü olarak karar derleme çalışmaları yapılmaktadır. Bu mahkeme kararları derlemelerinin özetleri, kodları standart hale getirilerek bir an önce elektronik ortama aktarılmalıdır.

- Düstur ciltleri de Resmi Gazete koleksiyonları gibi kabarıktır ve gereksiz metinleri kapsamaktadır. Düsturlarda devamlı ve sürekli olmayan yıllık metinler yer almakta ve yüzlerce sayfa işgal etmektedir. Bu nedenle bazı Düstur ciltleri üç ayrı bölüm (kısım) halinde yayımlanmıştır. Bu durum, ciltleri kullanmayı ve saklamayı güçleştirmektedir. Ayrıca uluslararası antlaşmalarda olduğu gibi Düsturlara alınacak metinlerde de istikrarlı bir yol izlenmelidir.

- 1 Kasım – 30 Ekim tarihlerinin yasama yılı olarak esas alınmasıyla çıkarılan Düsturlar takvim yılına uygun olarak düzenlenmelidir.

- Düstur fihristleri yalnızca düsturlara alınan mevzuatı değil, bütün kanun sistematiğimizi gösterecek şekilde yeniden yayımlanmalıdır. Bu yeni fihrist:

- Kanunları ve kanun hükmünde kararnameleri,
- Düzenleyici idari metinleri,
- Uluslararası antlaşmaları,
- Anayasa Mahkemesi'nin kanunlar hakkındaki iptal kararlarını
- Danıştay'ın düzenleyici metinler hakkında verdiği iptal kararlarını,
- Yüksek yargı organlarının içtihadı birleştirme kararlarını, ayrı ayrı ve sıra numarası ile gösteren cetveller kapsmalıdır.

- Yazılı hukuk kaynaklarımız arasında hiyerarşi açısından son sırada yer alan genelge, tebliğ ve benzerine ilişkin Bakanlıklar kendi bünyelerinde bir erişim sistemi oluşturmaktadır. Maliye Bakanlığı tarafından oluşturulan Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP) böyle bir uygulamaya örnek olarak gösterilebilir.

- İhtisas bibliyografyaları bir alana ilişkin detaylı olarak alt konulara inebilen bibliyografik denetim araçlarıdır ki hukuk gibi geniş bir yelpazeyi ilgilendiren ve bir çok alt alandan oluşan bir bilim dalı için hukuk bibliyografyalarının hazırlanması gereklidir. Hukuk alanında ve diğer alanlarda milli ihtisas bibliyografyalarının hazırlanabilmesi için ihtisas bibliyografyaları alanında çalışmak isteyenlerin mânen ve maddeten desteklenmesi ve bu çalışmaları bir programa bağlamak üzere Bibliyografya Hazırlama Şube Müdürlüğü'nün, ilgili fakülte ve resmi makamlarla işbirliği yapması şarttır.

- Hukuk bibliyografyaları değişik dönemlerle ilgili olarak farklı kişiler tarafından hazırlanmış ve değişik kuruluşlar tarafından yayımlanmıştır. Genel Türk hukuk bibliyografyasını yayımlama görevini üstlenmiş bir kurum ya da kuruluş olmadığı gibi yayımlanan genel hukuk bibliyografyaları da Cumhuriyet döneminin tümünü kapsamamaktadır. Cumhuriyet döneminde 1929 – 1933, 1985 – 2002 yıllarına ait genel hukuk bibliyografyaları yayımlanmamıştır. Hukuk kaynaklarımızın bibliyografik denetimindeki bu önemli eksiklik bir an önce giderilerek hukuk bibliyografyalarını yayımlamakla görevli bir kurum belirlenmelidir. Bu görevi Türk Hukuk Kurumu üstlenebilir.

- Bilgi işlem ve iletişim teknolojisinin özellikle son yıllarda ulaştığı nokta bütün sektörleri olduğu kadar, faaliyet alanı doğrudan ve dolaylı olarak "hukuk" olan birimleri de etkilemiştir. Ülkemizde hukuk kaynaklarının bibliyografik denetimi ve dolayısıyla hukuk kaynaklarımıza erişim konusunda üretilmesi düşünülmüş çözüm dağılık bir sistemdir. Yani her kurumun kendi bünyesinde hukuk bilişim sistemini oluşturması şeklinde hayata geçirilen ve geçirilmekte olan projeler veri tekrarlarına yol açmakta ve gereksiz harcamalara neden olmaktadır. Dolayısıyla ülke çapında bir "Hukuk Bilgi Bankası" oluşturulamamaktadır. İdari ve yargı sistemlerinde yer alan kurumların, düzenli çalışması için gereksinim duyduğu her türlü mevzuat bilgisinin derlenmesi ve elde edilen sonuçların diğer kurumlara süratle iletilmesi bilgi toplama merkezlerini gündeme getirmektedir. Bütünleşik bir hukuk bilişim

sistemi içinde yer alacak kurum ve kuruluşların sahip bulunduğu bilgi toplama merkezlerinin işleyişi ile amaç ve ortak konularının ele alınacağı koordinasyon sonucunda belirlenecek ilkelere uygun şekilde bir “Ortak Dokümantasyon Sistemi”nin kurulması ve bu merkezde oluşturulacak mevzuata ait bilgilerle, emsal kararlara ilişkin verilerin yer alacağı hukuk bilgi bankasının kullanıma sunulması yolları araştırılmalıdır. Hukuk alanında ortak bir bilgi bankası oluşturulmasında bilgi toplama merkezlerinin aynı yapıda birleşmesi ve tek elden yönetilmesi gerekmektedir. Yapısal birleşmede üç önemli faktör dikkati çekmektedir:

a) İdari bütünleşme: Bu düşüncenin temelinde, farklı bilgi toplama merkezlerinin tek elden yönetilmesi için idari yapıda birleşmesi yatar. Merkezde toplanan verilerin derlenmesi, saklanması, yaşatılması ve değerlendirmelerin yapılabilmesi için gereksinim duyulan hukukçular ile diğer uzman kadroların aynı yapı içinde görevlendirilmesi gerekir. Bunun sağlanamaması, sistemin işleyişinde bazı aksaklıklara neden olabilir. Bu yöntem ile kadro fazlalığının önlenmesi ve cari giderlerin azaltılması, teoride mümkün görülmeyle birlikte, bilgi toplama merkezlerinin ait bulunduğu hukuk kurum ve kuruluşlarının bünyesinde önemli boşlukların doğabileceği, görev ve sorumluluk alanlarını belirleyen yasalar karşısında zor durumlara düşülebileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Ülkemizde özel sektörde uygulanma şansı yüksek görülen bu yöntemin kamu sektöründe kullanıldığını gösteren ciddi bir örnek henüz bulunmamaktadır.

b) Fonksiyonel bütünleşme: Merkezi yapıda birleşmeye gidilirken, bilgi toplama merkezlerinin ait bulunduğu kurumlardan aktarılacak fonksiyon ve sorumluluklarının bozulmamasına dikkat edilmeli, birleşmeden sonra ortak dokümantasyon merkezi, tüm bilgi toplama merkezlerinin fonksiyonları ile donatılmalıdır. Bu durum görev ve sorumlulukların tek elde toplanmasını da beraberinde getirecektir. Teoride mümkün gözükken bu bütünleşmenin ülkemizde uygulanması için hukuk kurumları arasında oluşturulacak ciddi protokollere ve işbirliğine gereksinim vardır.

c) Teknolojik bütünleşme: Merkezi yapıda birleşmenin üçüncü bütünleşmesi, teknolojik yapıda gerçekleştirilmelidir. Bilgi toplama merkezlerinde mevcut bulunan tüm veri işleme teknikleri ile donanım ve yazılım özelliklerinin bir araya getirilmesi söz konusudur. Ancak, toplanacak verilerin niteliği, yönetim anlayışındaki farklılıklar, bilgi işlem uygulamalarının eş değer düzeyde bulunmaması, kullanılan donanım ve yazılım özelliklerindeki standartların uyum göstermemesi ihtimali yeni sorunları da beraberinde getirebilir.

Söz konusu “Hukuk Bilişim Sistemi”nin kurulması ve ortak bir “Hukuk Bilgi Bankası”nın oluşturulması için;

a) Hukuk sektöründeki kurumun yeri, görevi ve diğer kurumlarla ortak yönlerinin tespiti,

b) Bilişim sistemi geliştirme konusunda diğer kurumların deneyim ve olanaklarından yararlanma,

c) Uygulamaya geçiş aşamalarının gerçekçi olarak saptanması, genel uygulama öncesi pilot uygulama modelinin denenmesi gereklidir.

Çalışmanın kapsamında incelenmiş yabancı ülkelerde hukuk alanında yer alan kurum ve kuruluşlardaki bilgi toplama merkezleri arasındaki protokollerle, iletişim hatları üzerinden koordinasyon ve bilgi alışverişinin sağlandığı bilinmektedir. Ülkemizde de benzer çalışmaların yapılması için gerekli bilgi birikimi ve teknolojik alt yapının oluşturulması şarttır. Bun için de Devlet desteği ile ülke çapında özel ve tüzel tüm hukuk kurumlarının belirli bir plan dahilinde işbirliği içinde çalışması gerekir. Mevzuat kaynaklarımızın, yüksek mahkeme kararlarının ve hukuk doktrinine ilişkin kaynakların toplandığı, sistematize edilerek kullanıcıların hizmetine sunulduğu bir hukuk dokümantasyon merkezi oluşturulmalıdır. Bu merkez, Devlet Planlama Teşkilatı içinde ya da Adalet Bakanlığı’nın bir bilgi işlem birimi olarak oluşturulabilir. Kaynaklardan çıkan tüm bilgiler bu merkezde toplanmalı ve buradan dağıtılmalıdır. Türkiye’nin her tarafından mahkemeler, savcılıklar, avukatlar, kütüphaneler,

kamu ve özel kuruluşlar ile özel olarak kişiler bu merkeze abone olup sürekli olarak hizmetlerinden yararlanabilmelidir. Oluşturulacak bu merkez hukuk kaynaklarımız için tam bir enformasyon hizmeti sunabilmeli, söz gelimi kullanıcı gereksinimleri tespit edilerek hukuk kaynaklarımıza çok yönlü erişime imkan verecek şekilde bir düzenlenmelidir. Ayrıca Swisslex, Redline gibi yabancı hukuk veri bankaları için yapılmış olan thesaurus çalışmaları bir an önce hukuk kaynaklarımıza ilişkin olarak oluşturulmalı ve böylelikle söz konusu kaynaklarımız konu ve kelime yaklaşımıyla tarama yapma imkanına kavuşturulmalıdır. Günümüz bilgisayar ve İnternet teknolojisi böyle bir uygulamaya olanak sağlayacak düzeydedir.